

dr Artur Hamryszczak

Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL

e-mail: artur.hamryszczak@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0002-2578-9971>

Muzeum Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Prudniku-Lesie. Historia i terażniejszość¹

CARDINAL STEFAN WYSZYŃSKI MUSEUM IN PRUDNIK: THE PAST AND THE PRESENT

Summary

Cardinal Stefan Wyszyński was imprisoned by communist authorities from September 25, 1953 to October 28, 1956. One of his places of confinement was the Franciscan monastery in Prudnik-Las, where he stayed from October 6, 1954 to October 29, 1955. Prior to Wyszyński's arrival, the army evicted the Franciscans living there. It was only in 1957, two years after the cardinal was transferred to Komańcza, that the monks regained the monastery thanks to the efforts of the residents of Prudnik. In the rebuilt monastery, the cell in which Wyszyński had stayed was converted into a memorial chamber devoted to him. The chamber was opened by Cardinal Józef Glemp, Primate of Poland, on May 8, 1983, during the consecration ceremony of the monument to Cardinal Stefan Wyszyński in front of the monastery. As the original furnishings had not been preserved, the cell was equipped with the furniture from the period of the primate's imprisonment. The arrangement of the cell is intended, through its realism, to reflect not only the living conditions of the imprisoned cardinal but also to make visitors better acquainted with his life and pastoral activities, as well as the social and political reality of Poland in the 1950s. In 20007, taking advantage of modern media, the organizers opened an audiovisual room on the first floor of the monastery, featuring an exhibition of the primate's memorabilia and graphics, which illustrates the history of the monastery and Cardinal Wyszyński's life and activities.

The museum is an example of an ecclesiastical biographical institution that carries out the tasks set for it by the ecclesiastical legislator. As such, it has both religious and cultural appeal for visitors. It should be noted that since 2001, when the Polish parliament dedicated the museum to Cardinal Wyszyński, the Franciscans and the Prudnik town authorities have taken joint initiatives to popularize the person of the primate. These activities have also been supported by the Dominican friar Jan Góra, who came from Prudnik. Both religious and cultural events, including holy masses,

1 Dziękuję za życzliwość i pomoc przy powstaniu artykułu br. Salezemu Jarosławowi Siemińskiemu OFM z klasztoru w Prudniku-Lesie oraz mgr. Marcinowi Husakowi, dyrektorowi Muzeum Ziemi Prudnickiej.

rallies, celebrations, lectures, or film screenings, are organized periodically. New initiatives are also being developed to commemorate Cardinal Wyszyński, such as tourist paths, commemorative plaques, and beech trees planted in places associated with him. All of these activities are coordinated by the monastery museum of the interned cardinal in Prudnik.

Keywords: Prudnik; Franciscans; Stefan Wyszyński; church museum; internment of the primate

Streszczenie

Kardynał Stefan Wyszyński był więziony przez władze komunistyczne od 25 września 1953 roku do 28 października 1956 roku. Jednym z miejsc jego odosobnienia był klasztor w Prudniku-Lesie, gdzie prymas przebywał od 6 października 1954 roku do 29 października 1955 roku. Franciszkanie przed przybyciem kardynała zostali przymusowo wysiedleni przez wojsko, a po przeniesieniu hierarchy do Komańczy odzyskali klasztor dopiero w 1957 roku dzięki zabiegom mieszkańców Prudnika. W odbudowanym klasztorze zakonnicy jedną z cel, w której przebywał uwięziony prymas, przeznaczili na izbę pamięci hierarchy. Jej otwarcia dokonał kardynał Józef Glemp, prymas Polski, w dniu 8 maja 1983 roku, podczas uroczystości poświęcenia pomnika kardynała Stefana Wyszyńskiego przed klasztorem. Nie zachowało się oryginalne wyposażenie, dlatego w pokoju umieszczono meble pochodzące z czasów uwięzienia prymasa. Aranżacja celi ma poprzez swój realizm przybliżyć nie tylko warunki życia uwięzionego kardynała, lecz także skłonić zwiedzających do lepszego poznania życia hierarchy, jego działalności duszpasterskiej, a także realiów społeczno-politycznych Polski w latach 50. XX wieku. W celu wykorzystania nowoczesnych środków przekazu w 2007 roku otwarto na parterze klasztoru salę audiowizualną z wystawą pamiątek po prymasie oraz grafiką ilustrującą dzieje klasztoru Franciszkanów w Prudniku-Lesie oraz życie i działalność kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Muzeum jest przykładem kościelnej placówki biograficznej, która realizuje zadania postawione jej przez ustawodawcę ekklezjalnego. Oddziałuje bowiem na zwiedzających nie tylko religijnie, lecz także kulturowo. Należy zauważyć, że od 2001 roku, kiedy Sejm RP dedykował go kardynałowi S. Wyszyńskiemu, franciszkanie i władze miasta Prudnik podejmują wspólne inicjatywy popularyzacji osoby prymasa. Działania te wspierał również dominikanin Jan Góra pochodzący z Prudnika. Cyklicznie organizowane są wydarzenia zarówno religijne (msze św., nabożeństwa itp.), jak i kulturalne (rajdy, akademie, wykłady, projekcje filmów). Powstają również nowe inicjatywy upamiętniania kardynała S. Wyszyńskiego: ścieżka turystyczna, tablice pamiątkowe, sadzone są buki „kardynalskie” w miejscach związanych z hierarchą. Centrum tych działań jest klasztorne muzeum internowanego kardynała w Prudniku.

Słowa kluczowe: Prudnik; franciszkanie; Stefan Wyszyński; muzeum kościelne; internowanie prymasa

Wstęp

Wśród muzeów Kościoła katolickiego w Polsce w ostatnich latach szczególne zainteresowanie wzbudzają placówki poświęcone Stefanowi Wyszyńskiemu. Związane jest to z beatyfikacją hierarchy, która odbyła się 12 września 2021 roku. Wśród tych instytucji należy wspomnieć o Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Zuzeli, otwarte w 1990 roku w miejscowości, w której urodził się i spędził dzieciństwo hierarcha². W 2014 roku w Kamieńczyku, parafii, z której wywodzili się jego rodzice: Stanisław i Julianna z domu Karp,

2 A. Hamryszczak, *Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Zuzeli*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 114 (2020), s. 97-122.

powstał Dom Pamięci Prymasa Tysiąclecia³. Natomiast w Warszawie-Wilanowie, w Świątyni Opatrzności Bożej w 2016 roku powstało nowoczesne Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego, wykorzystujące innowacyjne metody przekazu wizualnego⁴.

Jednak już za życia Prymasa Tysiąclecia powstały muzea w klasztorach, w których był internowany. Jednym z nich jest placówka w klasztorze franciszkanów w Prudniku-Lesie⁵. Wspomniane muzeum ma charakter izby pamięci, gdyż tylko prezentuje zwiedzającym pamiątki po kardynale S. Wyszyńskim, w ostatnich jednak latach prowadzi ożywioną działalność popularyzatorską⁶.

Dotychczas temu muzeum nie było poświęcone osobne studium. Podstawowe informacje zamieszczone są na stronie internetowej sanktuarium św. Józefa w Prudniku⁷. Wiadomości o muzealnej celi kardynała S. Wyszyńskiego znajdują się w publikacjach Marii i Józefa Półturzyckich⁸, Ireny Świerdzewskiej⁹ czy Janusza Stolarczyka¹⁰ poświęconych miejscom związanym z prymasem.

1. Internowanie S. Wyszyńskiego w Prudniku-Lesie

Kardynał Stefan Wyszyński został aresztowany 25 września 1953 roku przez władze państwowe, w ramach represyjnych działań wobec Kościoła katolickiego. Hierarcha był

3 *Pamięci Prymasa Tysiąclecia w Kamieńczuku*, http://www.parcia-kamienczyk.jky.pl/dom_pamieci_prymasa_tysiaclecia_w_kamienczyku.html [dostęp: 14.10.2022].

4 Mt 5,14, <https://mt514.pl/> [dostęp: 14.10.2022].

5 Prudnik (niem. Neustadt) – miasto w diecezji opolskiej, lokowane około 1279 roku na prawie niemieckim. Do 1337 roku należał do Czech, Piastów Śląskich, od 1526 roku pod panowaniem Habsburgów, od 1742 roku w Prusach i od 1945 roku włączony do Polski. Parafia pw. NMP powstała w 1321 roku, kościół przejęty przez protestantów w 1554 roku powrócił do katolików w 1629 roku. Obecna barokowa świątynia pw. Michała Archanioła została zbudowana w latach 1730-1738. W latach 1946-1999 duszpasterstwo prowadzili dominikanie. Druga parafia pw. Miłosierdzia Bożego została utworzona w 1999 roku. W 1654 roku do Prudnika sprowadzono kapucynów, a w 1764 roku bonifratrzy, którzy założyli klasztor i szpital oraz wybudowali kościół pw. św. Piotra i Pawła. Na obrzeżach miasta w części zwanej Prudnik-Las znajduje się sanktuarium św. Józefa prowadzone przez franciszkanów. W klasztorze był więziony w latach 1954-1955 kard. S. Wyszyński. J. Kopiec, *Prudnik*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 16, red. E. Gigilewicz Lublin 2012, kol. 557-558.

6 Placówka nie ma statutu ani regulaminu oraz nie realizuje wszystkich zadań stawianych przed muzeum (gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie). D. Folga-Januszewska, *Muzeum: definicja i pojęcie czym jest muzeum dzisiaj*, „Muzealnictwo”, 49 (2008), s. 200.

7 *Kard. St. Wyszyński*, <https://prudnik.franciszkanie.com/kard-st-wyszynski/> [dostęp: 14.10.2022].

8 M. i J. Półturzyccy, *Ślady i pamiątki Prymasa Tysiąclecia*, Warszawa-Radom 2008.

9 I. Świerdzewska, *Śladami Prymasa Tysiąclecia. Przewodnik po miejscach związanych z kard. Stefanem Wyszyńskim*, Warszawa 2021.

10 J. Stolarczyk, *Śladami Prymasa Tysiąclecia*, Prudnik 2021.

przetrzymywany do 28 października 1956 roku w kolejnych klasztorach (Rywałd Królewski, Stoczek Klasztorny, Prudnik, Komańcza)¹¹. Trzecim miejscem odosobnienia był klasztor pofranciszkański w Prudniku, gdzie kardynał przebywał od 6 października 1954 roku do 29 października 1955 roku, najdłużej ze wszystkich miejsc internowania. Przed przyjazdem prymasa franciszkanie w trybie natychmiastowym zostali wysiedleni przez władze państwowe. Klasztor wraz z okolicą zajęło wojsko, a mieszkańcom Prudnika zabroniono przebywania w pobliżu¹².

Do nowego miejsca internowania przewieziono duchownego samolotem z lotniska w Kętrzynie, z dotychczasowego miejsca uwięzienia w Stoczku Klasztornym¹³. Decyzja o przeniesieniu kardynała do klasztoru w Prudniku wynikała z faktu ujawnienia opinii publicznej jego dotychczasowego miejsca internowania. Jednak oficjalnie władze poinformowały prymasa o przenosinach do nowego miejsca, usprawiedliwiając to troską o jego zdrowie poprzez zapewnienie mu korzystniejszego klimatu i lepszych warunków lokalowych¹⁴.

Konwent franciszkanów znajdował się w lesie, około 3 km od centrum Prudnika, niedaleko granicy z Czechosłowacją, w sąsiedztwie terenów wojskowych. Stefan Wyszyński tak zanotował w *Zapiskach więziennych*:

Jesteśmy na wzgórzu, pokrytym wokół lasem liściastym, na wysokości do 250 metrów nad poziom morza. Umieszczono nas w budynku poklasztornym, zabranym naprędce Franciszkanom Czarnym, prowincji śląskiej. Budynek przystosowano do nowych potrzeb, wygradzając starannie teren wysokim parkanem i drutami kolczastymi. [...] Nowe, wysokie na trzy i pół metra płoty są pomalowane na zielono; przy nich świeżo wsadzone świerki w długim, rzadkim szpalerze. Niewielki ogródek, na spadku, uniemożliwia spacer na mokrym terenie [...]. Dom jest budowlą dwupiętrową, na wysokich piwnicach i parterze;

- 11 Władze bezpieczeństwa w Rywałdzie Królewskim, Stoczku Klasztornym i Prudniku usunęły zakonników, przejmując budynki dla swoich celów. Jedyne w Komańczy prymas przebywał w funkcjonującym klasztorze sióstr nazaretanek, co związane było ze zmianą warunków internowania. J. Żaryn, *Aresztowanie Prymasa Polski – okoliczności, przebieg, konsekwencje (1956-1957)*, „Studia Prymasowskie”, 1 (2007), s. 49-51.
- 12 Decyzja władz państwowych o wysiedleniu franciszkanów z klasztoru w Prudniku została wydana 30 września 1954 roku i tego samego dnia dostarczona zakonnikom. Decyzja o eksmisji miała rygor natychmiastowej wykonalności, bez możliwości odwołania, dlatego zakonnicy w nocy z 30 września na 1 października 1954 roku w przeciągu dwóch godzin zostali przewiezieni wraz z częścią inwentarza do klasztoru franciszkanów w Borkach Wielkich koło Olesna. A. Sitek, *Pobył kardynała Stefana Wyszyńskiego prymasa Polski w miejscu odosobnienia w Prudniku*, w: *Prymas Stefan kardynał Wyszyński na Ziemi Opolskiej*, red. B. Woźniak, Opole 2001, s. 65-66; B. Kurowski, *Franciszkanie w Prudniku w latach 1945-1957*, w: *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, red. W. Dominiak, M. Husak, Prudnik 2015, s. 16.
- 13 S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, Warszawa 2006, s. 124; E. Czaczkowska, *Między Stoczkiem a Komańczą. Internowanie prymasa Wyszyńskiego w Prudniku. Analiza porównawcza*, w: *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, s. 57.
- 14 S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, s. 119; E. Czaczkowska, *Między Stoczkiem a Komańczą. Internowanie prymasa Wyszyńskiego w Prudniku*, s. 57.

cały jest odrapany, nosi na sobie ślady wojny, wybuchu bomb i pocisków artyleryjskich. Dach, w części jest prowizoryczny. Obok domu stoi niewielki kościółek, również z odbitym przez pociski tynkiem¹⁵.

Warunki bytowe były dużo lepsze niż w Stoczku Klasztorным, ponieważ budynek miał dostęp do bieżącej wody, elektryczności i centralnego ogrzewania, a pokoje były suche i widne¹⁶. Dodatkowo rosnący wokół klasztoru las mieszany miał korzystny mikroklimat, co było istotne dla chorującego na płuca prymasa¹⁷. Jednak warunki izolacji były bardziej dotkliwe dla kardynała, który zapisał, że „całość ma charakter bardziej izolowany niż w Stoczku. Stąd nie można zobaczyć żywej «normalnej» duszy”¹⁸.

Uwięzieni zajmowali pokoje od strony północnej, na pierwszym piętrze konwentu, z oknami wychodzącymi na ogród klasztorny. Prymas mieszkał w dwóch pokojach przeznaczonych na sypialnię i pracownię, obok pokój miał ks. Stanisław Skorodecki¹⁹, a dalej s. Maria Leonia Graczyk²⁰. Na końcu korytarza była łazienka. Do użytku uwięzionych oddano też pokój stołowy i kaplicę, po prawej stronie od wejścia. Na paterze klasztoru zakwaterowano dozorców i kuchnię, natomiast na drugim piętrze funkcjonariuszy bezpieczeństwa²¹.

Władze państwowe bardzo dbały o zachowanie tajemnicy o tym, kto jest przetrzymywany w klasztorze. Informacja o uwięzieniu prymasa w Stoczku Klasztorным pochodziła od funkcjonariusza UB pilnującego kardynała, dlatego w Prudniku zabroniono duchownemu wyglądać przez okna, a przed zapaleniem światła miał zasłaniać je storami,

15 S. Wyszyński *Zapiski więzienne*, s. 142.

16 Tamże, s. 143.

17 Kard. S. Wyszyński w liście z dnia 2 lutego 1955 roku adresowanym do ojca Stanisława Wyszyńskiego napisał: „Dolegliwości z ubiegłej zimy teraz nie odzywają się, może dlatego, że obecny dom jest suchy i starannie ogrzany. Zresztą, warunki klimatyczne są w tej części Polski znacznie korzystniejsze od poprzednich, co wpływa dodatnio na poprawę zdrowia”. Tamże, s. 178-179.

18 Tamże, s. 143. Internowanie w Prudniku-Lesie musiało być bardzo dotkliwe dla kardynała S. Wyszyńskiego, skoro po uwolnieniu nigdy nie odwiedził klasztoru franciszkanów, w którym przebywał. Pozostałe miejsca uwięzienia (Rywałd Królewski, Stoczek Klasztorny, Komańcza) nawiedził, niektóre nawet kilkakrotnie.

19 Ksiądz Stanisław Skorodecki przebywał z uwięzionym kardynałem S. Wyszyńskim w Stoczku Klasztorным i Prudniku. Został przez władze bezpieczeństwa wyznaczony do pełnienia funkcji kapelana prymasa. Zob. więcej: I. Rygiel, *Wizerunek więzionego kardynała Stefana Wyszyńskiego w oczach współwięźniów: z pamiętnika siostry zakonnej Marii Leonii Graczyk kryptonim „Ptaszyńska” oraz ze wspomnień ks. Stanisława Skorodeckiego*, w: *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, s. 67-69; K. Żebrowski, *Źródła „Krystyna” i „Ptaszyńska” – najbliżsi współtowarzysze uwięzionego Prymasa*, „Studia Prymasowskie”, 6 (2012), s. 191-198.

20 Siostra Maria Leonia Graczyk ze Zgromadzenia Sióstr Rodziny Maryi przebywała z uwięzionym prymasem w Stoczku Klasztorным i Prudniku. Zajmowała się prowadzeniem codziennych spraw bytowych uwięzionego kardynała. I. Rygiel, *Wizerunek więzionego kardynała Stefana Wyszyńskiego w oczach współwięźniów*, s. 69-71; K. Żebrowski, *Źródła „Krystyna” i „Ptaszyńska”*, s. 191-198.

21 S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, s. 141, 143.

ponieważ jak zapisał: „mamy obowiązek ukryć się przed żołnierzami, wartującymi na zewnątrz”²². Rzeczywiście podczas internowania S. Wyszyńskiego w klasztorze w Prudniku od 6 października 1954 roku do 29 października 1955 roku nikt postronny nie dowiedział się o przebywaniu w nim hierarchy. Dopiero z czasem pojawiły się pogłoski wśród mieszkańców, że w Prudniku-Lesie był uwięziony prymas²³.

Klasztor powrócił do franciszkanów dopiero 7 stycznia 1957 roku po usilnych staraniach mieszkańców Prudnika, którzy zawiązali w tym celu Komitet Katolików²⁴. Po wywiezieniu prymasa władze przeznaczyły budynki poklasztorne i kościół na (prewentorium) sanatorium dla dzieci rodzin wojskowych. W związku z tym dokonano licznych przeróbek, które zmieniły rozkład wewnętrzny budynków, m.in. wybito nowe okna w kościele, który podzielono stropem. Dodatkowo zniszczono przedmioty kultu religijnego, często o charakterze zabytkowym, m.in. stacje drogi krzyżowej, grotę lurdzką z tufu wulkanicznego z Nadrenii, przedsionek kościoła, witraże, sygnaturkę, organy, wyposażenie kościoła itp.²⁵

2. Powstanie muzeum i jego działalność

Franciszkanie po odzyskaniu klasztoru i przyległego terenu dzięki pomocy mieszkańców Prudnika przywrócili im sakralny charakter. Pamiętano również o więzionym w tym miejscu

-
- 22 Według władz bezpieczeństwa wiadomość o uwięzieniu w klasztorze w Stoczku Klasztorzym kardynała S. Wyszyńskiego pochodziła od funkcjonariusza UB z Lidzbarka Warmińskiego, pracującego przy pilnowaniu hierarchy w Stoczku. Wiedza o internowaniu w miejscowym klasztorze prymasa była już powszechna w czerwcu 1954 roku wśród mieszkańców Stoczka i okolicy. K. Bielawny, *Inwigilacja mieszkańców Stoczka Klasztorznego i okolicznych miejscowości w czasie uwięzienia kardynała Stefana Wyszyńskiego*, w: *W służbie Bogu bogatemu w miłosierdzie w archidiecezji i metropolii warmińskiej*, red. K. Parzych-Blakiewicz i in., Olsztyn 2017, s. 64-66.
- 23 W piśmie z dnia 20 listopada 1956 roku proboszcza parafii farnej pw. Św. Michała w Prudniku ks. dr. Józefa Ormanowicza do prymasa S. Wyszyńskiego, zapisano: „Obiekt ten znany jest Waszej Eminencji, ponieważ jak słyszeliśmy, był miejscem pobytu Waszej Eminencji w okresie 1954/1955 r.”. Zob. fotokopia pisma w: A. Dudek, *Franciszkanie w Prudniku Lesie*, Prudnik Las 2000, s. 31; A. Sitek, *Pobyt kardynała Stefana Wyszyńskiego prymasa Polski w miejscu odosobnienia w Prudniku*, s. 67. Jak wspominał o. J. Góra OP, który mieszkał od urodzenia w Prudniku, mieszkańcy nie wiedzieli, że w zabranym franciszkanom klasztorze jest uwięziony prymas. Z czasem pojawiła się plotka, że w klasztorze byli uwięzieni równocześnie kard. S. Wyszyński oraz Władysław Gomułka. J. Góra, J. Grzegorzczak, *Skrawek nieba albo o Ojcu i Królu*, Poznań 2001, s. 13; B. Kurowski, *Franciszkanie w Prudniku w latach 1945-1957*, s. 17.
- 24 Na czele Komitetu Katolików, który powstał w 1956 roku w Prudniku, stanął były inspektor szkolny Stanisław Nabzdyk z żoną Walerią. Wierni interweniowali zarówno u władz lokalnych w Opolu, jaki centralnych w Warszawie. B. Kurowski, *Franciszkanie w Prudniku w latach 1945-1957*, s. 17-18; A. Sitek, *Pobyt kardynała Stefana Wyszyńskiego prymasa Polski w miejscu odosobnienia w Prudniku*, s. 67-68.
- 25 A. Sitek, *Pobyt kardynała Stefana Wyszyńskiego prymasa Polski w miejscu odosobnienia w Prudniku*, s. 67; A. Dudek, *Franciszkanie w Prudniku Lesie*, s. 27.

prymasie. W celi, w której mieszkał, zakonnicy zorganizowali izbę pamięci. Pomieszczenie znajdowało się za klauzurą zakonną, dlatego zostały przebite drzwi na klatce schodowej prowadzące bezpośrednio do pokoju, aby zwiedzający mogli swobodnie wchodzić do celi²⁶.

Jako oficjalną datę powstania muzeum można przyjąć dzień uroczystego poświęcenia celi kardynała w dniu 8 maja 1983 roku przez Józefa Glempa, prymasa Polski²⁷. Był to jeden z elementów uroczystości poświęconych S. Wyszyńskiemu w Prudniku. Po uroczystej mszy św. hierarcha odsłonił również obelisk w kształcie franciszkańskiego krzyża TAU z płaskorzeźbą prymasa i jego herbem kardynalskim, usytuowany na placu przed klasztorem w Prudniku²⁸.

Do czasu przemian społeczno-politycznych 1989 roku miejsca uwięzienia prymasa były popularyzowane tylko przez środowiska kościelne, gdyż władze państwowe były niechętne takim działaniom. Dopiero po 1989 roku, po ogłoszeniu decyzji o rozpoczęciu procesu beatyfikacyjnego S. Wyszyńskiego do muzeum S. Wyszyńskiego w Prudniku-Lesie zaczęli liczniej przybywać pielgrzymi i turyści²⁹. Wówczas też prudniccy franciszkanie zainaugurowali z katolickim stowarzyszeniem „Civitas Christiana” coroczne spotkania formacyjne poświęcone życiu i nauczaniu prymasa, połączone z mszą św. w kościele klasztornym pw. św. Józefa w intencji wyniesienia hierarchy na ołtarze³⁰.

Po decyzji ordynariusza opolskiego abpa Alfonsa Nossola o nadaniu franciszkańskiemu kościołowi w Prudniku-Lesie godności sanktuarium św. Józefa w dniu 8 marca 1996 roku³¹ zwiększył się ruch pielgrzymkowy, co przełożyło się też na liczbę odwiedzających celę uwięzionego prymasa.

Przełomowym wydarzeniem w dziejach klasztoru franciszkanów w Prudniku-Lesie było jednak ogłoszenie przez Sejm RP kardynała Stefana Wyszyńskiego patronem 2001 roku³². Decyzja ta zainspirowała miejscowych franciszkanów i władze miasta w Prudniku do podjęcia wspólnych działań na rzecz upamiętnienia i szerszej popularyzacji osoby Prymasa Tysiąclecia, który poprzez internowanie w prudnickim klasztorze zapisał się na trwałe w historii miasta i lokalnego Kościoła. Władze miasta uznały, że postać

26 Zachowano jednak oryginalne wejście z korytarza na pierwszym piętrze klasztoru. Aktualnie jest ono przyślonięte gablotą z szatami liturgicznymi kard. Stefana Wyszyńskiego.

27 M. i J. Pólturzyccy, *Ślady i pamiątki Prymasa Tysiąclecia*, s. 123.

28 Na głazie umieszczono tekst pochodzący z dedykacji książki prymasa dla klasztoru franciszkanów w Prudniku: „Drogim Ojcom Franciszkanom i wszystkim nawiedzającym ten dom składam prośbę, by dziękowali Chrystusowi i Jego Matce za wszystkie łaski i radości, których doznałem w tym domu i błogosławię. Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski i więzień Prudnika w latach 1954-1955”.

29 I. Świerdzewska, *Śladami Prymasa Tysiąclecia*, s. 116.

30 Po beatyfikacji spotkania te są nadal kontynuowane, z intencją kanonizacji Prymasa Tysiąclecia. G. Weigr, *Prymas w Prudniku*, <http://terazprudnik.pl/2023/01/13/prymas-w-prudniku/> [dostęp: 14.10.2022].

31 A. Dudek, *Franciszkanie w Prudniku Lesie*, s. 43; B. Kurowski, *Franciszkanie w Prudniku w latach 1945-1957*, s. 20.

32 W 2021 roku mijała 120. rocznica urodzin i 40. rocznica śmierci.

uwięzionego kard. S. Wyszyńskiego może być symbolem Prudnika, promującym miasto. Klasztor franciszkanów dzięki muzeum kardynała S. Wyszyńskiego stał się centralnym miejscem wydarzeń religijnych, naukowych czy kulturalnych, upowszechniających życie i działalność duchownego, skierowanych do różnych grup wiekowych i społecznych.

Do wspomnianych działań włączył się dominikanin o. Jan Góra³³, duszpasterz akademicki z Poznania, wywodzący się z Prudnika i jego honorowy obywatel od 2008 roku. Jak wspominał, powodem jego zaangażowania się w popularyzację osoby Prymasa Tysiąclecia były wyniki badań socjologicznych wśród młodzieży urodzonej po 1981 roku, która w przeważającej większości nie wiedziała, kim był kardynał S. Wyszyński³⁴. W 2001 roku dominikanin realizował program „Skrawek nieba”³⁵, który miał uzupełnić film fabularny *Prymas. Trzy lata z tysiąca* (2000) w reżyserii Teresy Kotlarczyk o czas uwięzienia kardynała S. Wyszyńskiego w klasztorze franciszkanów w Prudniku-Lesie. W ramach wspomnianego programu powstała książka *Skrawek nieba albo o Ojcu i Królu*³⁶ oraz film dokumentalny z udziałem Andrzeja Seweryna *Skrawek nieba* w reżyserii Rafała Wieczyńskiego o uwięzieniu hierarchy w klasztorze prudnickim³⁷.

Centralne uroczystości poświęcone Prymasowi Tysiąclecia odbyły się 27 maja 2001 roku, w przeddzień 20. rocznicy śmierci kardynała, ordynariusz opolski abp Alfons Nossol odprawił uroczystą mszę św. przy ołtarzu polowym w Prudniku-Lesie, podczas której odnowiono Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego³⁸. Poświęcono wówczas ogień, zaniesiony później w sztafecie na spotkanie młodzieży w Lednicy organizowane przez o. J. Górę. Postawiono również Milenijny Krzyż Nadziei na Koziej (Klasztornej) Górze, sąsiadującej z kompleksem klasztornym franciszkanów, do której poprowadzono „Aleję wilka z Gubbio” z rysunkami dzieci z prudnickich szkół³⁹.

33 Jan Góra, dominikanin (1948-2015) – dr teologii, duszpasterz młodzieży, twórca ogólnopolskiego spotkania młodzieży „Lednica 2000” oraz Dni Prymasowskich w Prudniku. Utrzymywał ścisłe kontakty z I Liceum Ogólnokształcącym oraz Gimnazjum nr 1 w Prudniku, gdzie na jego cześć nazwano aulę szkolną.

34 A. Dudek, *Franciszkanie w Prudniku Lesie*, s. 38-39; J. Góra, J. Grzegorzczak, *Skrawek nieba albo o Ojcu i Królu*, s. 24.

35 Nazwa programu była wyimkiem z *Zapisków więziennych*, w których prymas zapisał, że „Wydzielony teren cały jest otoczony wysokimi, pięknymi drzewami, spoza których nie widać zupełnie świata. Oglądamy jedynie skrawek nieba – i to wszystko”. S. Wyszyński, *Zapiski więzienne*, s. 143.

36 J. Góra, J. Grzegorzczak, *Skrawek nieba albo o Ojcu i Królu*, Poznań 2001.

37 W filmie dokumentalnym wziął udział odtwórca roli kard. S. Wyszyńskiego w filmie *Prymas. Trzy lata z tysiąca* Andrzej Seweryn oraz mieszkańcy Prudnika. W. Góra, M. Halek-Malinowska, *Sanktuarium św. Józefa w Prudniku-Lesie*, Wrocław 2020, s. 18; J. Góra, J. Grzegorzczak, *Skrawek nieba albo o Ojcu i Królu*, passim.

38 Jasnogórskie Śluby Narodu miały charakter uroczystego aktu przyrzeczeń złożonych przed obrazem Matki Bożej na Jasnej Górze 26 sierpnia 1956 roku przez polski episkopat i wiernych z okazji 300. rocznicy ślubów Jana Kazimierza 1656 roku. D. Cichor, *Jasnogórskie Śluby Narodu*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, red. A. Weiss, Lublin 1997, kol. 1104.

39 W. Góra, M. Halek-Malinowska, *Sanktuarium św. Józefa w Prudniku-Lesie*, s. 24.

Wspomniane działania polaryzujące życie i działalność kardynała S. Wyszyńskiego przyczyniły się do wzrostu zainteresowania postacią hierarchy wśród prudnickiej młodzieży. W plebiscycie na patrona szkoły uczniowie Publicznego Gimnazjum nr 1 w Prudniku wybrali kardynała S. Wyszyńskiego, co zostało potwierdzone uchwałą Rady Miasta Prudnika z dnia 30 października 2001 roku⁴⁰.

Wśród wydarzeń poświęconych prymasowi dedykowanych dzieciom i młodzieży były również coroczne Prudnickie Spotkania Młodych, które zainaugurowano w dniach 17-19 września 2011 roku. Dzięki współpracy z o. J. Górą, społecznością gimnazjum nr 1 w Prudniku, władz miasta i prudnickich franciszkanów odbywały się konkursy, zawody sportowe (Rodzinny Bieg Prymasowski), spotkania rodzinne, projekcje filmów i spektakle teatralne, wykłady historyczne itp., połączone z nabożeństwem w sanktuarium św. Józefa i ślubowaniem uczniów klas I gimnazjum⁴¹.

Kolejną inicjatywą upamiętnienia prymasa zainicjowaną przez franciszkanów w Prudniku jest program sadzenia „Buków Kardynalskich”. W dniu 6 października 2007 roku, w rocznicę przewiezienia prymasa do Prudnika zasadzono przy klasztorze pierwsze drzewko. Drugi buk na placu klasztorным został posadzony 18 maja 2018 roku przez uczniów Publicznego Gimnazjum nr 1 im. kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz leśników z Prudnika. Buki są nadal sadzone przy szkołach, których patronem jest Prymas Tysiąclecia, a od 2021 roku przy drodze prowadzącej z Prudnika do franciszkańskiego sanktuarium św. Józefa jako upamiętnienie beatyfikacji S. Wyszyńskiego⁴².

W 60. rocznicę uwięzienia prymasa w Prudniku władze miasta, we współpracy z franciszkanami, ogłosiły Prudnicki Rok Prymasowski trwający od 3 października 2014 roku do 5 października 2015 roku. W jego ramach odbyła się m.in. ogólnopolska konferencja naukowa poświęcona kardynałowi S. Wyszyńskiemu⁴³. Wytyczono wówczas również ścieżkę spacerową „Od Jana Pawła II do Stefana Wyszyńskiego”, o długości 5,3 km, prowadzącą od pomnika Jana Pawła II przy kościele Miłosierdzia Bożego w centrum Prudnika do obelisku poświęconego prymasowi S. Wyszyńskiemu przy klasztorze franciszkanów⁴⁴.

40 Hymn szkoły *Tylko orły szybują nad granicą* napisał o. J. Góra OP, a melodię ułożył J. Grzegorzczak. W dniu 14 grudnia 2001 roku szkoła otrzymała sztandar wyhaftowany w Poznaniu. Placówka od 2006 roku brała udział w ogólnopolskim zlocie szkół, których patronem jest kard. S. Wyszyński. Gimnazjum funkcjonowało w latach 1999-2019.

41 B. Zator, *Prudnickie Spotkanie Młodych „Stacja Prudnik”, „Prudnik 24”*, <https://prudnik24.pl/index.php/2011/09/15/prudnickie-spotkanie-mloдых-stacja-prudnik/> [dostęp: 14.10.2022].

42 W. Góra, M. Halek-Malinowska, *Sanktuarium św. Józefa w Prudniku-Lesie*, s. 24.

43 Pokłosem jest publikacja *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, red. W. Dominiak, M. Husak, Prudnik 2015.

44 Pomysłodawcą ścieżki był Andrzej Góra. Prudnicki oddział PTTK przyznaje odznakę krajoznawczą im. Prymasa Wyszyńskiego. W. Góra, M. Halek-Malinowska, *Sanktuarium św. Józefa w Prudniku-Lesie*, s. 26.

Przed beatyfikacją kardynała S. Wyszyńskiego, 12 września 2021 roku klasztor franciszkanów w Prudniku razem z władzami miasta przygotował cykl wydarzeń pt. „Wyszyński błogosławiony”⁴⁵. Pamiątką wydarzenia jest tablica wmurowana przy głównym wejściu do klasztoru:

Ojcu narodu, Interrexowi, Mężowi Stanu, Nauczycielowi i świadkowi prawdy i miłości Bożej, legatowi papieskiemu, arcybiskupowi i Prymasowi Tysiąclecia bł. Stefanowi kardynałowi Wyszyńskiemu 3 VIII 1901 r. – 28 V 1981 r. W hołdzie wdzięczności duchowieństwo i wierni w Chrystusie, 12 IX 2021 r.⁴⁶

Pewnym zwieńczeniem wieloletniego programu popularyzacji postaci prymasa realizowanego przez franciszkanów z Prudnika-Lasu wraz z władzami miasta było ogłoszenie kardynała patronem Miasta i Gminy Prudnik w dniu 17 września 2021 roku przez Radę Miejską Prudnika. Jak stwierdził burmistrz Prudnika Grzegorz Zawisłak:

Gmina Prudnik tak mocno angażuje się w działania promocyjne, związane z kardynałem Wyszyńskim, aby przywrócić historyczną prawdę o postaci Stefana Wyszyńskiego i aby Prudnik miał właściwe miejsce na mapie historii Polski⁴⁷.

Według gwardiana klasztoru franciszkanów w Prudniku-Lesie i kustosza muzeum o. Dawida Zmudy OFM:

Mając taki skarb, nie można się nim nie dzielić. Jeśli zależy nam na przyszłych pokoleniach i chcemy im przekazać świat wartości, to chcemy też mieć w tym udział i angażując się w ten projekt też spełniamy naszą rolę i posługę⁴⁸.

45 W ramach programu zorganizowano półmaraton górski – Prudnicki Bieg Prymasowski, koncert „Skrawek nieba” w grocie lurdzkiej, sesję naukową „Duchowa droga bł. Stefana Wyszyńskiego”, wydano książkę Janusza Stolarczyka *Śladami Prymasa Tysiąclecia. Realizacja projektu „Śladami Prymasa Tysiąclecia”*, <http://asipprudnik.pl/389/210/realizacja-projektu-sladami-prymasa-tysiaclecia.html> [dostęp: 14.10.2022].

46 Tablica autorstwa artysty plastyka Jerzego Dudy z Jedlicza i tekstem ks. prof. Tadeusza Guza została ofiarowana przez Teatr „Nie teraz”, który w dniach 2-5 września 2021 roku przeprowadzał warsztaty teatralne dla młodzieży w Prudniku-Lesie. *„Zrozumieć wolność”. Warsztaty teatralne dla młodzieży – Prudnik-Las, 2-5 września 2021*, <https://wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualnosci/149575,Zrozumiec-wolnosc-Warsztaty-teatralne-dla-młodzieży-Prudnik-Las-25-wrzesnia-2021.html> [dostęp: 14.10.2022].

47 K. Strauchmann, *Prymas Wyszyński inspiracją dla współczesnych. Prudnik zaprasza na serię wydarzeń kulturalnych. Będą koncerty, wystawy*, „Nowa Trybuna Opolska”, 8 września 2022, <https://nto.pl/prymas-wyszynski-inspiracja-dla-wspolczesnych-prudnik-zaprasza-na-serie-wydarzen-kulturalnych-beda-koncerty-wystawy/ar/c13-16826539> [dostęp: 14.10.2022].

48 Tamże.

Najnowszą inicjatywą o. D. Zmudy OFM jest organizacja od stycznia 2023 roku w konferencyjnej sali audiowizualnej comiesięcznych wykładów o nauce i życiu błogosławionego S. Wyszyńskiego wygłaszanych przez zaproszonych gości⁴⁹.

3. Ekspozycja muzealna

Izba pamięci kardynała S. Wyszyńskiego mieści się na pierwszym piętrze klasztoru i obejmuje pokój będący sypialnią prymasa. Wejście do pomieszczenia prowadzi bezpośrednio z wewnętrznej klatki schodowej klasztoru. Na drzwiach umieszczono tablicę z napisem: „W tej celi od 6.10.1954 do 29.10.1955 był więziony przez Rząd PRL Jego Eminencja Ks. Stefan Kardynał Wyszyński Prymas Polski”. Jak wspomniano wyżej, budynek klasztoru i klasztor został zdewastowany przez władze państwowe, dlatego podstawowym źródłem, dzięki któremu odtworzono wyposażenie celi, był jej opis sporządzony przez kard. Stefana Wyszyńskiego w *Zapiskach więziennych*⁵⁰.

Jedynym oryginalnym elementem zrekonstruowanej celi prymasa jest drewniana podłoga, okno oraz wewnętrzne drzwi prowadzące na korytarz zakonny. Aktualne wyposażenie pokoju stanowią meble i artefakty pochodzące z czasów internowania kardynała. W pokoju, po lewej stronie od wejścia, przy ścianie stoi drewniane łóżko, przy nim drewniane krzesło, a powyżej zawieszono obraz Matki Bożej Częstochowskiej. Po przeciwnej stronie ustawiono dużą szafę na odzież, obok zawieszono na ścianie rzeźbiony krucyfiks, poniżej którego ustawiono kłęcznik. Wystrój pomieszczenia uzupełniają szafka z przyborami toaletowymi. Szczególnym meblem jest komoda z książkami, stojąca obok łóżka, zawierająca publikacje związane z S. Wyszyńskim i jego internowaniem. Wśród nich istotne znaczenie ma książka *Stefan kardynał Wyszyński. Biografia w fotografiach*⁵¹, ofiarowana przez hierarchę wspólnocie franciszkanów w Prudniku z dedykacją:

Drogim Ojcom Franciszkanom i wszystkim nawiedzającym ten Dom składam prośbę, by dziękowali Chrystusowi i Jego Matce za wszystkie Łaski i Radości, których doznałem

49 Inspiracją do zorganizowania wykładów była 70. rocznica nominacji kardynalskiej prymasa S. Wyszyńskiego. Wśród prelegentów są: burmistrz Prudnika Grzegorz Zawisłak, o. prof. Bonawentura Smolka OFM, o. mgr lic. Piętowski OFM. Klasztor Zakonu Braci Mniejszych, *Wykłady o życiu i nauce bł. ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego*, <https://prudnik.franciszkanie.com/2022/12/28/wyklady-o-zyciu-i-nauce/> [dostęp: 14.10.2022].

50 Pierwsze wydanie *Zapisków więziennych* kardynała S. Wyszyńskiego ukazało się w 1982 roku nakładem emigracyjnego wydawnictwa Éditions du Dialogue z Paryża.

51 *Stefan kardynał Wyszyński. Biografia w fotografiach*, red. Z. Peszkowski, Orchard Lake 1969.

w tym Domu i błogosławię (†) Stefan kardynał Wyszyński Prymas Polski, więzień Prudnika w latach 1954-1955⁵².

Nie mogło również zabraknąć drugiego tomu *Potopu* Henryka Sienkiewicza. Po tej lekturze prymas postanowił odnowić śluby lwowskie Jana Kazimierza, których 300. rocznica złożenia przypadła w 1956 roku⁵³. W biblioteczkę znalazły się także wydania *Szkiców liturgicznych* oraz *Listów do moich kapłanów*, nad którymi pracował prymas podczas uwięzienia w Prudniku⁵⁴.

Wyróżniającym się elementem pokoju są przytwierdzone do ścian przewody elektryczne i przełączniki prądu montowane w latach 50. XX wieku. Oryginalne drzwi prowadzące na korytarz zakonny zostały przysłonięte gablotą mieszczącą ornat i albę używane przez kardynała⁵⁵.

Realistyczne odtworzenie urzędnika celi klasztornej, w której mieszkał kardynał S. Wyszyński, ma na celu przybliżenie zwiedzającym trudnych warunków życia hierarchy podczas internowania. Zmusza to oglądających do refleksji nad życiem prymasa i jego duchowością. Kustosze muzeum główny nacisk w ekspozycji położyli na aspekt religijny hierarchy, jego pobożność maryjną i codzienną pracę intelektualną. Na podstawie *Zapisków więziennych* przybliżyli zwiedzającym jego tryb życia, stanowiący wzór również dla współczesnych: codzienna systematyczna praca połączona z regularną modlitwą i aktywnością fizyczną. Głównym jednak przekazem do zwiedzających jest ukazanie kardynała S. Wyszyńskiego jako twórcy programu duszpasterskiego dla Kościoła katolickiego w Polsce, który opiera się na kulcie maryjnym. Przypomniano, że w Prudniku prymas pod wpływem lektury *Potopu* podjął decyzję o konieczności złożenia ślubów przez naród polski, na wzór ślubów Jana Kazimierza we Lwowie w 1656 roku. Miały one poprzez program Wielkiej Nowenny przygotować Polaków na milenium chrztu⁵⁶. Znalazło to swój wyraz w dużym obrazie zawieszonym w korytarzu klasztornym przedstawiającym

52 Tekst dedykacji wykorzystano na obelisku upamiętniającym kard. S. Wyszyńskiego odsłoniętym w 1983 roku przed klasztorem w Prudniku.

53 Władze bezpieczeństwa przekazały prymasowi na jego prośbę książki, wśród nich *Potop*. Pod wpływem lektury kardynał utwierdził się w analogii pomiędzy potopem szwedzkim w 1955 roku a aktualną władzą komunistyczną, która walczy z Kościołem katolickim i tradycją narodową. W związku z 300. rocznicą złożenia ślubów lwowskich króla Jana Kazimierza (1656) prymas S. Wyszyński postanowił napisać Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego, które zostały uroczystie złożone 26 sierpnia 1956 roku, z udziałem miliona wiernych, jednak bez obecności uwięzionego w Komańczy kardynała. S. Wyszyński, „*Sursum Corda!*”, w: *Wszystko postawiłem na Maryję*, Warszawa 2007, s. 124-130; tenże, *Zapiski więzienne*, s. 160, 171-172.

54 Tenże, *Zapiski więzienne*, s. 222.

55 Szaty liturgiczne są późniejszej proveniencji i mają wzór używany po reformie liturgicznej Soboru Watykańskiego II.

56 Wielka Nowenna była ogólnopolskim programem duszpasterskim realizowanym w latach 1957-1966, przygotowującym Polaków do obchodów 1000-lecia chrztu Polski. Z. Zieliński, *Wielka Nowenna*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Lublin 2014, kol. 496-497.

alegorycznie prymasa idącego z klasztoru w Prudniku-Lesie w kierunku Jasnej Góry z osiołkiem, na którym siedzi jasnogórska Madonna z dzieciątkiem.

Zwiedzanie miejsca uwięzienia prymasa rozpoczyna się od sali wystawowo-konferencyjnej powstałej w 2007 roku na parterze klasztoru z inicjatywy ówczesnego gwardiana klasztoru o. Antoniego Kazimierza Dudka OFM. Na jednej ze ścian sali umieszczono dużą grafikę przedstawiającą dzieje klasztoru franciszkanów w Prudniku-Lesie, który powstał w 1852 roku⁵⁷. Dominującym elementem pomieszczenia są dwa wielkowymiarowe fotogramy przedstawiające S. Wyszyńskiego oraz obraz Matki Bożej Częstochowskiej. Dodatkowo w dwóch gablotach umieszczono artefakty należące do prymasa m.in. sułannę. Ważnymi pamiątkami są archiwalne numery lokalnej opolskiej prasy: „Katolik. Opolskie pismo niedzielne” z 5 maja 1957 roku zawierający tekst Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego oraz „Trybuna Opolskiej” z 29-31 maja 1981 roku z nekrologiem pośmiertnym kardynała S. Wyszyńskiego. Szczególnym artefaktem jest głowa Chrystusa z XII stacji drogi krzyżowej zniszczonej przez władze komunistyczne, będąca symbolem dziejów klasztoru w latach 50. XX wieku.

Wystawa w sali audiowizualnej ma przygotować zwiedzających do obejrzenia celi uwięzionego prymasa. Poprzez historię miejscowego klasztoru franciszkanów w Prudniku-Lesie oraz biografię hierarchy mają oni poznać uwarunkowania społeczno-polityczne lat 50. XX wieku w Polsce i wrogie działania władz komunistycznych względem Kościoła katolickiego. Uwięzienie S. Wyszyńskiego w zamyśle twórców muzeum ma być postrzegane jako jeden z najważniejszych etapów w jego życiu, który miał fundamentalne znaczenie w dalszej jego działalności duszpasterskiej i społecznej⁵⁸.

Muzeum Stefana kardynała Wyszyńskiego w Prudniku zalicza się do kościelnych muzeów biograficznych⁵⁹. Placówki te powstają z potrzeby zachowania pamięci o osobach duchownych, których życie i działalność stanowi wzór do naśladowania nie tylko dla wiernych. Są one wyrazem dumy lokalnego środowiska, wyróżnionego pobylem i działalnością wybitnych przedstawicieli Kościoła katolickiego.

Zgodnie z ustawodawstwem kościelnym muzea ekklezjalne mają pełnić szczególną misję. Ich zadaniem jest nie tylko ochrona dóbr kultury, lecz także oddziaływanie duszpasterskie na odwiedzających te placówki⁶⁰. Dlatego też główny nacisk w ich działalności

57 Koncepcję i projekt wnętrza opracowała Daria Rzepiela, a rysunki z historii konwentu w Prudniku wykonał Tomasz Węlna.

58 Rozmowa z mgr. Marcinem Husakiem, dyrektorem Muzeum Ziemi Prudnickiej w Prudniku w dniu 20 lipca 2021 roku (zbiory autora).

59 B. Skrzydlewska, *Muzeum wyznaniowe. Funkcja – cele – zadania*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 112 (2019), s. 355; *Muzea Kościoła katolickiego w Polsce. Informator*, oprac. B. Skrzydlewska, Kielce 2004, s. 14.

60 M. Leszczyński, *Funkcja pastoralna muzeów kościelnych (Omówienie dokumentu Stolicy Apostolskiej)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79 (2003), s. 148; W. Partyka, *Funkcja duszpasterska Muzeum*

jest skierowany na wartości duchowe propagowane przez Kościół katolicki⁶¹. W związku z tym w aranżacji prудnickiej celi więziennej oraz konferencyjnej sali audiowizualnej główny nacisk położono na ukazanie duchowości kard. S. Wyszyńskiego z jego silnym rysem pobożności maryjnej. Wynika to z przekonania franciszkanów, że tylko dzięki temu można zrozumieć całe życie duchownego i podejmowane przez niego decyzje nie tylko w czasie uwięzienia w latach 1953-1956. Religijnej refleksji sprzyja również umiejscowienie muzeum w klasztorze oraz możliwość modlitwy i uczestnictwa we mszy św. w kościele sanktuaryjnym św. Józefa czy też przy grocie lurdzkiej.

Franciszkańskie muzeum Stefana kard. Wyszyńskiego jest jedną z najważniejszych placówek kulturalnych w Prudniku. Dzięki harmonijnej współpracy z władzami miasta organizowane różnorodne wydarzenia poświęcone prymasowi mogą dotrzeć nie tylko do mieszkańców Prudnika, lecz także regionu. Dodatkowo na podkreślenie zasługuje umiejętne połączenie elementów religijnych z kulturalnymi, które w naturalny sposób się uzupełniają. Odprawiana jest msza św., a często organizowane są również inne nabożeństwa w klasztornej świątyni św. Józefa. Wszystkie inicjatywy kustoszy muzeum kard. S. Wyszyńskiego mają na celu ukazanie prymasa nie tylko jako wybitnego męża stanu i patrioty, ale przede wszystkim duchownego, którego życie wypełnione modlitwą i pracą może być wzorem również dla współczesnych Polaków.

Bibliografia

OPRACOWANIA

- Bielawny K., *Inwigilacja mieszkańców Stoczka Klasztornego i okolicznych miejscowości w czasie uwięzienia kardynała Stefana Wyszyńskiego*, w: *W służbie Bogu bogatemu w miłosierdzie w archidiecezji i metropolii warmińskiej*, red. K. Parzych-Blakiewicz i in., Olsztyn 2017, s. 57-68.
- Cichor D., *Jasnogórskie Śluby Narodu*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 7, red. S. Wielgus, Lublin 1997, kol. 1104.
- Czaczkowska E., *Między Stoczkiem a Komańczą. Internowanie prymasa Wyszyńskiego w Prudniku. Analiza porównawcza*, w: *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, red. W. Dominiak, M. Husak, Prudnik 2015, s. 57-65.
- Folga-Januszewska D., *Muzeum: definicja i pojęcie czym jest muzeum dzisiaj*, „Muzealnictwo”, 49 (2008), s. 200-203.

Archidiecezjalnego im. bł. Józefa Sebastiana Pelczara Biskupa w Przemyślu, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79 (2003), s. 137-145.

- 61 Zob. np. A. Hamryszczak, *Biograficzne Muzeum Dom Pamięci św. Jana Pawła II w Kraczkowej i jego rola duszpastersko-pedagogiczna*, „Biografistyka Pedagogiczna”, 6 (2021), nr 2, s. 259-281; A. Rusak, *Aktualność pastoralnej i dydaktycznej roli polskich muzeów i skarbców kościelnych*, w: *Muzeum kościelne w perspektywie zadań i trendów współczesnego muzealnictwa*, red. T. Dudek-Bujarek, Katowice 2013, s. 32-38.

- Góra J., Grzegorzczak J., *Skrawek nieba albo o Ojcu i Królu*, Poznań 2001.
- Góra W., Halek-Malinowska M., *Sanktuarium św. Józefa w Prudniku-Lesie*, Wrocław 2020.
- Hamryszczak A., *Biograficzne Muzeum Dom Pamięci św. Jana Pawła II w Kraczkowej i jego rola duszpastersko-pedagogiczna*, „Biografistyka Pedagogiczna”, 6 (2021), nr 2, s. 259-281.
- Hamryszczak A., *Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Zuzeli*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 114 (2020), s. 97-122.
- Kopiec J., *Prudnik*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 16, red. E. Gigilewicz, Lublin 2012, kol. 557-558.
- Kurowski B., *Franciszkanie w Prudniku w latach 1945-1957*, w: *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, red. W. Dominiak, M. Husak, Prudnik 2015, s. 11-21.
- Leszczyński M., *Funkcja pastoralna muzeów kościelnych (Omówienie dokumentu Stolicy Apostolskiej)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79 (2003), s. 147-150.
- Muzea Kościoła katolickiego w Polsce. Informator*, oprac. B. Skrzydlewska, Kielce 2004.
- Partyka W., *Funkcja duszpasterska Muzeum Archidiecezjalnego im. bł. Józefa Sebastiana Pelczara Biskupa w Przemyslu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79 (2003), s. 137-145.
- Pólturzyccy M. i J., *Ślady i pamiątki Prymasa Tysiąclecia*, Warszawa-Radom 2008.
- Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, red. W. Dominiak, M. Husak, Prudnik 2015.
- Rusak A., *Aktualność pastoralnej i dydaktycznej roli polskich muzeów i skarbców kościelnych*, w: *Muzeum kościelne w perspektywie zadań i trendów współczesnego muzealnictwa*, red. T. Dudek-Bujarek, Katowice 2013, s. 32-38.
- Rygiel I., *Wizerunek więzionego kardynała Stefana Wyszyńskiego w oczach współwięźniów: z pamiętnika siostry zakonnej Marii Leonii Graczyk kryptonim „Ptaszyńska” oraz ze wspomnień ks. Stanisława Skorodeckiego*, w: *Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)*, red. W. Dominiak, M. Husak, Prudnik 2015, s. 67-71.
- Sitek A., *Pobyty kardynała Stefana Wyszyńskiego prymasa Polski w miejscu odosobnienia w Prudniku*, w: *Prymas Stefan kardynał Wyszyński na Ziemi Opolskiej*, red. B. Woźniak, Opole 2001, s. 65-69.
- Skrzydlewska B., *Muzeum wyznaniowe. Funkcja – cele – zadania*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 112 (2019) s. 349-362.
- Stefan kardynał Wyszyński. Biografia w fotografiach*, red. Z. Peszkowski, Orchard Lake 1969.
- Stolarczyk J., *Śladami Prymasa Tysiąclecia*, Prudnik 2021.
- Świerdzewska I., *Śladami Prymasa Tysiąclecia. Przewodnik po miejscach związanych z kard. Stefanem Wyszyńskim*, Warszawa 2021.
- Wyszyński S., „*Sursum Corda!*”, w: *Wszystko postawiłem na Maryję*, Warszawa 2007, s. 124-130.
- Wyszyński S., *Zapiski więzienne*, Warszawa 2006.
- Zieliński Z., *Wielka Nowenna*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Lublin 2014, kol. 496-497.
- Żaryn J., *Aresztowanie Prymasa Polski – okoliczności, przebieg, konsekwencje (1956-1957)*, „Studia Prymasowskie”, 1 (2007), s. 47-69.
- Żebrowski K., *Źródła „Krystyna” i „Ptaszyńska” – najbliżsi współtowarzysze uwięzionego Prymasa*, „Studia Prymasowskie”, 6 (2012), s. 191-198.

RELACJE

Relacja mgr. Marcina Husaka, dyrektora Muzeum Ziemi Prudnickiej w dniu 20 lipca 2021 roku, w zbiorach autora.

NETOGRAFIA

Dom Pamięci Prymasa Tysiąclecia w Kamieńczyku, http://www.parcia-kamienczyk.jky.pl/dom_pamieci_prymasa_tysiaclecia_w_kamienczyku.html [dostęp: 14.10.2022].

Kard. St. Wyszyński, <https://prudnik.franciszkanie.com/kard-st-wyszynski/> [dostęp: 14.10.2022].

Klasztor Zakonu Braci Mniejszych, *Wykłady o życiu i nauce bł. ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego*, <https://prudnik.franciszkanie.com/2022/12/28/wyklady-o-zyciu-i-nauce/> [dostęp: 14.10.2022].

Mt 5,14, <https://mt514.pl/> [dostęp: 14.10.2022].

Realizacja projektu „Śladami Prymasa Tysiąclecia”, <http://asipprudnik.pl/389/210/realizacja-projektu-sladam-prymasa-tysiaclecia.html> [dostęp: 14.10.2022].

Strauchmann K., *Prymas Wyszyński inspiracją dla współczesnych. Prudnik zaprasza na serię wydarzeń kulturalnych. Będą koncerty, wystawy*, „Nowa Trybuna Opolska”, 8 września 2022, <https://nto.pl/prymas-wyszynski-inspiracja-dla-wspolczesnych-prudnik-zaprasza-na-serie-wydarzen-kulturalnych-beda-koncerty-wystawy/ar/c13-16826539> [dostęp: 14.10.2022].

Weigt G., *Prymas w Prudniku*, 13 stycznia 2013, <http://terazprudnik.pl/2023/01/13/prymas-w-prudniku/> [dostęp: 14.10.2022].

Zator B., *Prudnickie Spotkanie Młodych „Stacja Prudnik”*, „Prudnik 24”, <https://prudnik24.pl/index.php/2011/09/15/prudnickie-spotkanie-mlodych-stacja-prudnik/> [dostęp: 14.10.2022].

„Zrozumieć wolność”. *Warsztaty teatralne dla młodzieży – Prudnik-Las, 2–5 września 2021*, <https://wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualnosci/149575,Zrozumiec-wolnosc-Warsztaty-teatralne-dla-mlodziezy-Prudnik-Las-25-wrzesnia-2021.html> [dostęp: 14.10.2022].

Il. 1. Ozdobny wskaźnik przy wejściu na teren klasztoru Franciszkanów w Prudniku-Lesie.

Fot. Artur Hamryszczak.

Il. 2. Klasztor Franciszkanów i kościół pw. św. Józefa.

Fot. Artur Hamryszczak.

Il. 3. Wejście do celi uwięzionego prymasa S. Wyszyńskiego (izby pamięci).

Fot. Artur Hamryszczak.

Il. 4. Pamiątki po prymasie S. Wyszyńskim oraz głowa Chrystusa ze zniszczonej przez władze XII stacji drogi krzyżowej.

Fot. A. Hamryszczak.

Il. 5. Fragment celi prymasa S. Wyszyńskiego.

Fot. Artur Hamryszczak.

Il. 6. Obelisk przed klasztorem Franciszkanów upamiętniający Stefana Kardynała Wyszyńskiego, poświęcony w 1983 roku.

Fot. A. Hamryszczak.